

Зарубіжні авторські зібрання

Джек

Лондон

Серця трьох

Харків
«ФОЛІО»
2019

ПЕРЕДМОВА

Шановний читач, сподіваюся, пробачить мені, що я починаю цю передмову з вихваляння. Річ у тім, що цей твір — ювілейний. Його завершенням я відзначаю своє сорокаліття, свою п'ятдесяту книгу, шістнадцять років своєї письменницької діяльності й новий напрям у творчості. А «Серця трьох» — це новий напрям. Досі я, безперечно, не писав нічого подібного і майже переконаний, що й надалі не писатиму. І я зовсім не маю наміру приховувати, що пишаюся цим твором. А тепер я радив би читачеві, який любить стрімкий розвиток дії, обминути усі ті вихваляння, що містить передмова, заглибитися в оповідь, і хай він насмілиться потім сказати мені, що від моєї книги легко відірватися.

Для допитливих дозволю собі дещо пояснити. Мірою того як кінематограф ставав найпопулярнішою формою розваги в усьому світі, запас фабул та інтриг, створений світовою белетристикою, став швидко вичерпуватися. Будь-яка кінокомпанія за допомогою двох десятків режисерів протягом певного часу здатна екранізувати всю літературну спадщину Шекспіра, Бальзака, Діккенса, Скотта, Золя, Толстого і десятків менш плідних письменників. А оскільки таких кінокомпаній сотні, то легко зрозуміти, що незабаром вони зможуть залишитися без сировини, з якої фабрикують кінокартини.

Право на екранізацію всіх романів, оповідань і п'єс, виданих або які мають бути виданими тими чи іншими видавництвами або особами, уже давно куплено й оформлено

договорами. Коли ж трапляється матеріал, право власності на який минуло за давністю літ, то він екранізується з такою самою швидкістю, з якою матроси, опинившись на березі із золотим піском, кидаються збирати самородки. Тисячі сценаристів — а точніше десятки тисяч, бо немає такого чоловіка, жінки чи дитини, що не вважали б себе цілком дозрілими для написання сценарію, — отже, десятки тисяч сценаристів нишпорять по літературі (як застереженої, так і незастереженої) і висмикують журнали ледве не з друкарської машинки, сподіваючись поживитися якоюсь новою сценкою, фабулою або історійкою, придуманою їхніми побратимами по перу.

Проте задля справедливості слід зазначити, що зовсім нещодавно, у ті дні, коли сценаристів ще не вельми поважали, вони виснажували себе працею за п'ятнадцять-двадцять доларів на тиждень, а траплялося, що скупі директори платили їм поштучно: десять-двадцять доларів за сценарій, і ще в п'ятдесяти випадках зі ста не видавали сценаристам і тих грошей, які їм належали. Бувало й так, що товар, украдений сценаристами, у свою чергу, крали в них не менш безсовісні та безсоромні люди, котрі працювали в штаті. Так було тільки вчора, а сьогодні я знаю сценаристів, у яких є по три машини і по два шофери, котрі посилають своїх дітей у найдорожчі школи і взагалі мають стійку платоспроможність.

Значною мірою саме через брак белетристичної сировини і почали цінувати й поважати сценаристів. На них з'явився попит, вони здобули визнання, їм стали краще платити, а від них вимагати продукцію значно вищої якості. Почалися нові пошуки матеріалу, що вилилися, зокрема, у спроби залучити відомих письменників для роботи в кіно. Однак те, що людина написала двадцять романів, ще не може бути запорукою, що вона здатна написати гарний сценарій. Якраз навпаки: досить швидко з'ясувалося, що успіх у белетристиці — гарантія провалу на екрані.

І тут втрутилися господарі кінокомпаній. Поділ праці — насамперед. І ось, зв'язавшись із могутніми газетни-

ми об'єднаннями чи з окремими особами, що і відбулося в цьому випадку, — я маю на увазі «Серця трьох» — вони замовляють висококваліфікованим сценаристам (котрі навіть заради порятунку власного життя не зуміли б написати роман) сценарій, який романісти (навіть заради порятунку власного життя не спромоглися б написати сценарій) перетворюють потім на роман.

Отже, приходять м-р Чарльз Годдард до якогось Джека Лондона й каже йому: «Час дії, місце дії і дійові особи визначені; кінокомпанії, газети і капітал — до наших послуг. Тепер домовляймося». І ми домовилися. Наслідок — «Серця трьох». Ні в кого не може виникнути сумніву в майстерності м-ра Годдарда після того, як я перелічу його твори, а перу його належать: «Пригоди Поліни», «Пригоди Елейн», «Богиня», «Збагачуйся, Волінгфорде» та ін. Крім того, ім'я героїні цього роману — Леонсія — теж він вигадав.

Перші кілька епізодів він написав на своєму ранчо в Місячній долині. Але писав він швидше, ніж я, і закінчив свої п'ятнадцять епізодів на багато тижнів раніш за мене. Нехай не введе вас в оману слово «епізод». На перший епізод витратили три тисячі футів плівки, а на наступні чотирнадцять — по дві тисячі футів на кожний. У кожному епізоді пересічно дев'яносто сцен, а це разом близько тисячі трьохсот сцен. Отже, ми працювали одночасно, кожен над своїм шматком. Коли я писав якийсь розділ, то, звісно, не міг враховувати того, що відбувається в наступному чи через дванадцять розділів, бо я цього не знав. Не знав цього і м-р Годдард. Звідси неминучі наслідки: не можна сказати, щоб оповідь у «Серцях трьох» відрізнялася особливою стрункістю, хоча вона, безумовно, не позбавлена логіки.

Уявіть собі мій подив, коли я, перебуваючи на Гаваях, раптом одержую від м-ра Годдарда поштою з Нью-Йорка чотирнадцятий епізод сценарію (а я в цей час опрацьовував десятий епізод) і бачу, що мій герой одружений зовсім не з тією жінкою! І в нашій розпорядженні усього тільки один епізод, коли можна її позбутися і зв'язати мого героя законним шлюбом з єдиною жінкою, з якою він має одружитися.

Як це зроблено — прошу подивитися в останньому розділі чи п'ятнадцятому епізоді. Можете не сумніватися, що м-р Годдард нараєв мені, як це зробити.

Річ у тім, що м-р Годдард — майстер щодо розвитку дії і геній її швидкості. Розвиток дії аж ніяк не хвилює його. «Показати», — спокійно зазначає він в авторській ремарці кіноактору. Очевидно, актор «показує», бо м-р Годдард відразу починає нагромаджувати одну дію на одну. «Відобразити горе!» — наказує він, або «сум», або «гнів», або «щире співчуття», або «бажання убити», або «прагнення самогубства». От і все. Так і має бути — інакше коли б він завершив роботу і написав свої тисячу триста сцен?

Проте можете собі уявити, як довелося мені, бідоласі, котрий не міг обмежитися чарівним словом «відобразити», а мав описати — і до того ж досить докладно — усі ті настрої і положення, що їх одним розчерком пера визначив м-р Годдард! Нехай йому грець! Діккенсу не здавалося надмірним витратити тисячу слів на описування і найтонше окреслення сумних переживань того чи іншого героя. А от м-р Годдард каже «Відобразити» — і раби кіноапарата роблять усе, що потрібно.

А розвиток дії! Свого часу я написав кілька пригодницьких романів, проте навіть у них разом не було стільки дії, як у «Серцях трьох».

Зате тепер я знаю, чому кінематограф має таку популярність. Я тепер знаю, чому «Пани Барнес із Нью-Йорка» і «Гончар із Техаса» розійшлися мільйонами примірників. Я тепер знаю, чому якась пихата агітаційна промова може зібрати куди більше голосів, ніж доблесний вчинок чи задум державного діяча. Перероблення сценарію м-ра Годдарда на роман було для мене цікавим досвідом — і досить повчальним. Ця праця по-новому висвітлила давно осмислені мною соціологічні узагальнення, підвела під них нову основу і зміцнила їх. Після цієї спроби своїх сил як письменника у новій для себе царині я почав розуміти душу народу глибше, ніж розумів досі, й усвідомив, яким високим мистецтвом жесту і міміки має володіти демагог, котрий залучає голоси виборців на

свій бік за допомогою уміння грати на колективній душі мас. Я буду вельми здивований, якщо ця книга не набуде масового розповсюдження. («Показати здивування», — сказав би м-р Годдард, або — «Відобразити масовий розпродаж».)

Коли в основі цієї авантюри, іменованої «Серця трьох», лежить співпраця, то її принцип захоплює мене. Проте боюся, що такого колегу, як м-р Годдард, можна здібати не частіше ніж одного на мільйон. Ми жодного разу не прохопилися навіть словом, у нас не було жодної суперечки чи дискусії. Однак у такому разі я також не просто спільник, а мрія! Хіба не я дозволив йому беззастережно «відобразити» усе, що йому заманеться, протягом 15 епізодів сценарію, 1300 сцен і 31 000 футів плівки і, зрештою, 111 000 слів, що склали роман? І все ж тепер, коли я закінчив цю працю, я вельми був би радий, коли б не розпочинав її, — з однієї простої причини: мені хотілося б самому прочитати книгу і подивитися, як вона читається. А мене це вельми цікавить. Вельми.

Джек Лондон
Вайкікі, Гавайські острови,
23 березня 1916 року

ДАВНЯ ПІРАТСЬКА ПІСНЯ

Шукачам пригод і долі
Я таку пораду дам:
Йдіть корсарами на море,
Де привілля всім вітрам.

Приспів:

Нас в морські бої і шторми
Не пройме переполох —
Станем спинами до щогли
Проти тисячі удвох!

Приготуємо пістолі —
Й в справжнє судно, не в міраж,
Пошлемо з гармати ядра
Й підемо на абордаж!

Приспів.

Гей, корсари, славмо вітер,
За кормою водовертъ!
Пожаліємо матросів —
Капітану ж буде смерть!

Приспів.

Із захопленого судна
Забираймо лиш вино,
Чарівних жінок і злото —
Решта хай іде на дно!

Приспів.

Джордж Стерлінг

РОЗДІЛ I

Цього пізнього весняного ранку події в житті Френка Моргана змінювалися надто швидко. Якщо будь-коли людині було призначено, перемістившись у часі, стати учасником жорстокої, кривавої драми, а точніше — трагедії простих душ, і водночас свідком середньовічної мелодрами, насиченої сентиментальністю і бурхливими пристрастями, властивими мешканцям Латинського Нового Світу, то цією людиною Доля призначила бути Френкові Моргану, і то досить незабарно.

Проте сам Френк Морган перебував у незнанні того, що у світі щось для нього готується, і навряд чи був готовий до подій, які насувалися. Засидівшись за бриджем, він пізно прокинувся й, поснідавши фруктами й кашею, подався до бібліотеки — зі смаком обставленої кімнати, звідки його батько останніми роками життя керував великими і різноманітними справами.

— Паркере, — звернувся Френк до камердинера, що служив ще його батькові, — чи не помітив ти, що мій покійний батько погладшав в останні роки його життя?

— Ні, сер, — відповів той з усією шанобливістю добре вимуштруваного слуги, але мимоволі змірявши швидким поглядом чудову постать парубка. — Ваш батько, сер, завжди був струнким. Постава його ніколи не змінювалася: він був широкоплечий, з могутніми грудьми, маслакуватий, проте талія, сер, у нього була тонка. Завжди тонка. Коли його поклали на стіл, багато юнаків у нашому місті могли б засо-

ромитися своєї постави. Він завжди ретельно дбав про себе, сер, — я маю на увазі всі ці вправи, що він щоранку по півгодини виконував у ліжку. Ніщо не могло йому завадити. Він називав це своїм культом.

— Атож, постать у батька була рідкісна, — ліниво вимовив Френк, дивлячись на біржовий телеграф і кілька телефонних апаратів, установлених ще його батьком.

— Чудова, — переконливо ствердив Паркер. — Ваш батько був стрункий, як аристократ, незважаючи на ширококостість, могутні плечі й груди. І ви це успадкували, сер; тільки ви ще досконаліші.

Молодий Френк Морган, що успадкував від свого батька не тільки постать, а й чимало мільйонів, безтурботно розвалився в широкому шкіряному кріслі й витягнув ноги, зовсім як могутній лев у клітці, не знаючи, куди подіти свої сили. Розгорнувши ранкову газету, він прочитав заголовок, що повідомляв про новий зсув на К'юлебрській ділянці Панамського каналу.

— Добре, що ми, Моргани, не схильні до повноти, — позіхаючи, промовив він, — а то я міг би і розтовстіти від такого життя... Правда, Паркере?

Старий камердинер, не розчувши, зніяковіло подивився на свого хазяїна.

— Так, сер, — поспішно відповів він. — Тобто я хочу сказати: ні, сер. Ви тепер маєте найкращий вигляд.

— Нічого подібного, — впевнено заявив молодик. — Я, можливо, і не розжирів, але безумовно обм'якнув... Га, Паркере?

— Так, сер... Тобто ні, сер... Я хотів сказати: ні, сер. Ви все такий самий, яким повернулися з коледжу три роки тому.

— І вирішив, що неробство — моє покликання, — розсміявся Френк. — Паркере!

Паркер шанобливо витягнувся. Проте його пан вже занурився в глибокий роздум, немов намагався позбутися проблеми надзвичайної важливості, а рука його раз у раз смикала маленькі настовбурчені вусики, які він віднедавна почав відрощувати.

— Паркере, я їду рибалити.

— Так, сер.

— Я виписав кілька вудок. Будь ласка, склади їх і принеси сюди, я хочу оглянути. Я гадаю, що поїхати тижнів на два кудись у ліс — це для мене найкорисніше. Якщо я цього не зроблю, то, без сумніву, почну гладшати і зганьблю весь наш рід. Адже ти чув про сера Генрі? Старого оригінала сера Генрі, пірата і головоріза?

— Так, сер. Я читав про нього, сер.

Паркер уже стояв біля дверей і чекав тієї хвилини, коли балакучість молодого пана вичерпається, аби виконати його доручення.

— Авжеж, пишатися тут нічим — старий розбійник!

— О ні, сер! — заперечив Паркер. — Адже він був губернатором на Ямаїці й помер усіма шанований.

— Добре, що його не повісили, — засміявся Френк. — Власне кажучи, тільки він один і ганьбить наш рід, який сам і заснував. Але я ось що хотів сказати: я досить ретельно переглянув усе, що його стосується. Він дуже піклувався про свою постать і, слава богові, до самої смерті був стрункий. Це добра спадщина, що перейшла й до нас. А от скарбу його ми, Моргани, так і не знайшли; втім, тонкий стан — це дорожче від рубінів. Родова ознака, як казали професори біології, котрі мене навчали.

Зависла довга пауза, і Паркер обережно вислизнув з кімнати, а Френк Морган заглибився у вивчення газетної статті про Панаму й з'ясував, що канал відкриють для судноплавства, очевидно, не раніше як за три тижні.

Задзеленчав телефон, і за допомогою електричних нервів сучасної високої цивілізації Доля зробила першу спробу простягнути свої щупальця і дістатися до Френка Моргана, що сидів у бібліотеці особняка, збудованого його батьком на Ріверсайд-драйв.

— Шановна місіс Керазес, — заперечив він у слухавку, — що б там не сталося, це просто тимчасовий ажіотаж. З «Темпіко петролеум» все добре. Це не спекулятивні папери, а цілком надійне вкладення капіталу. Тримайтеся їх. Тримайтеся міцно... Напевно, річ у тім, що якийсь фермер